

Ergenin Anne-Babadan Algıladığı Psikolojik Kontrol: Psikolojik Kontrol Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Melike Sayıl
Hacettepe Üniversitesi

Yeliz Kındap
Hacettepe Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları psikolojik kontrolü ölçmek amacıyla Barber (1996; Barber ve ark., 2007) tarafından oluşturulan ve daha sonra kültürlerarası maddeler eklenerek geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve ergen örnekleminde psikometrik özelliklerinin sınanmasıdır. Psikolojik kontrol ölçeği daha geniş bir projenin parçası olarak 11-18 yaş grubundaki 885 ilköğretim ve lise öğrencisi ergene (483 kız, 402 erkek) hem anne hem de babası için uygulanmıştır. Faktör analizi sonuçları ölçeğin faktör yapısının orijinal çalışmada olduğu gibi hem anne hem de baba için iki boyutlu olduğunu göstermiştir. İlk geliştirilen klasik maddelerin oluşturduğu boyut “psikolojik kontrol (PK)” ve kültürlerarası olarak geliştirilen maddelerin oluşturduğu boyut ise “ebeveyn saymazlığı (ES)” olarak adlandırılmıştır (Barber ve ark., 2008). Ölçeğin, iç tutarlık katsayıları ES boyutunda anne ve baba için .85 ve .89; PK boyutunda ise yine sırasıyla .77 ve .79’dur. Ölçeğin geçerliğine ilişkin olarak ise beklendiği gibi algılanan psikolojik kontrol ve ebeveyn saymazlığı, demokratik ebeveyn stiliyle negatif, otoriter stille pozitif yönde ilişkilidir. Ayrıca her iki boyut, ölçeğin geçerliği için ölçüt alınan diğer ebeveyn özellikleriyle ve ergenin yalnızlık ve zorbalık gibi sorun davranışlarıyla beklendiği yönde ilişkiler göstermiştir. “Ebeveyn saymazlığı” ergen beyanına dayanan ve kültürlerarası geçerlikte bir kontrol algısını ölçtüğü için hem bu çalışmada hem de diğer kültürlerde, klasik PK maddelerine göre daha yüksek güvenirlilik değeri göstermekte ve PK’nın açıkladığının üzerinde özgün bir varyansı açıklayabilmektedir. Bu kültürlerarası bulgu, psikolojik kontrolün irdelenmesi gereken evrensel bir özü olduğu görüşünü (Barber ve ark., 2008) desteklemektedir. Sonuç olarak bulgular, ölçeğin her iki boyutunun da özellikle ergenlerde ebeveynlerden algılanan psikolojik kontrolün ölçülmesinde güvenilir bir araç olarak kullanılabileceğine işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Psikolojik kontrol, ergenlik, ebeveyn stilleri, sorun davranışlar

Abstract

The purpose of this study was to adapt Psychological Control Scale-Youth Self Report (PCS-YSR) to Turkish and examine psychometric characteristics of the scale developed and revised cross-culturally by Barber (1996; Barber et al., 2007). PC Scale was administered to 885 (483 female, 402 male), 11 to 18 years old secondary and high school students as a part of a comprehensive Project. Participants filled the scale for their mother and father separately. Results of the factor analyses revealed two factor structures that were compatible with the original structure of the scale both for mother and father. Classical items and cross-cultural items were appeared as separate factors and interpreted as different dimensions of psychological control. Reliability values of the factors were satisfactory, but higher reliability was observed for cross cultural items. Psychological control was negatively correlated with authoritative and positively correlated with authoritarian parenting, indicating the validity of the scale. In addition, measures of other criterion, the loneliness and bullying, were correlated with PC dimensions in expected directions. The cross-cultural item set explained unique variance in outcome behaviors above the classical item set and had higher reliability both in our study and other cultures (Barber et al., 2008). This common findings support the assertion that PC might have a universal essence which should be scrutinized further. In conclusion, our findings showed that two PCS item sets can be used to measure perceived parental control especially in adolescence as a reliable medium.

Key words: Psychological control, adolescence, parenting styles, problem behaviors

Yazışma Adresi: Prof. Dr. Melike Sayıl, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, 06800, Beytepe, Ankara

E-posta: mekmel@hacettepe.edu.tr

Yazar Notu: TÜBİTAK Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Projeleri kapsamında desteklenmiştir: SOBAG 105K029.

Kontrol, anne-babalık davranışları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Anne-babanın çocuklar üzerindeki kontrolüne dair ilk açıklamalarda, kontrol, sadece şiddeti açısından değil niteliksel olarak zorlayıcı, sınırlayıcı, müteceviz, talepkar, güce dayalı ve otoriter gibi farklı sıfatlarla da tanımlanmış ve ayrıştırılmıştır (Barber, 1996). Aile içi etkileşimlerde anne-babanın kontrol edici davranışları ile ergenin psikolojik iyiliği arasında bir ilişki olmakla birlikte bazı araştırmacılar bunun daha çok bireyci kültürler için söz konusu olduğunu, toplulukçu kültürler için ise ebeveyn kontrolünün ergen tarafından çok da olumsuz algılanmadığını öne sürmektedirler. Bu görüş kısmen doğrudur; çünkü ebeveyn kontrolünün çocuklar üzerindeki etkisine dair bazı araştırmalar birbiriyle çelişen sonuçlar ortaya koymuştur. Bununla birlikte kontrolün *davranışsal* ve *psikolojik* boyutları ayrıştırıldığında ebeveyn kontrolüyle ilgili görece daha tutarlı sonuçlar elde edilmiştir (Barber, Olsen ve Shagle, 1994; Steinberg, Elmen ve Mounts, 1989). Bununla birlikte ebeveyn kontrolü üzerine kuramsal tartışmalar sürmektedir (Grolnick ve Pomerantz, 2009). Psikolojik kontrol, çocuğun duygusal ve psikolojik gereksinimlerine karşı duyarsız sosyalleştirmeler olarak tanımlanırken; davranışsal kontrol daha çok “sıkı kontrol” tanımlamasına yakın biçimde çocuğa kural koyma, uymasını sağlama ve izleme gibi uygulamaları kapsamaktadır (Barber, 1996). Pek çok kültürde ergenin *davranışlarının* uygun biçimde kontrolü olumlu sonuçlarla ilişkiliyken, ergenin *benliğini* kontrole yönelik uygulamalar, olumsuz gelişimsel sonuçlarla ilişkili bulunmaktadır (Barber, Stolz, Olsen ve Maughan, 2005; Shek, 2007; Stewart ve ark., 1998; 1999; Stewart ve ark., 2000). Araştırma bulguları ebeveyn kontrolünün davranışsal ve psikolojik olmak üzere iki ayrı yapı olduğu görüşünü büyük ölçüde desteklemektedir (Barber, 1996; Steinberg, 1990).

Psikolojik kontrol yapısı gereği, çocuğun benliğini hedef almakta onun özerklik geliştirmesine müdahale eden ve kendini ifade etmesini engelleyen ebeveynlik girişim ve uygulamaları olarak kavramlaştırılmaktadır (Barber ve Harmon, 2002; Smetana ve Daddis, 2002). Psikolojik kontrol, hem dolaylı kontrol ve müdahalecilik gibi örtük ebeveynlik özelliklerini hem de çocuğu yönlendirici biçimde sınırlama ve çocuktan aşırı beklenti içinde olma gibi açık ebeveynlik davranışlarını birlikte içermektedir. Kontrolün bu tarzı, çocuğun kendilik sisteminin gelişimini bozmaktadır (Barber ve Harmon, 2002; Pettit, Laird, Dodge, Bates ve Criss, 2001; Schaefer, 1965). Örneğin psikolojik kontrol, çocuklarda özsaygı, yeterli ve kendine güvenin zayıf olması gibi içselleştirme ve saldırganlık gibi bazı dışsallaştırma sorunlarıyla ilişkilidir (Barber ve Harmon, 2002). Psikolojik kontrol araştırmaları özellikle içselleştirme sorunlarının (depresyon), psikolojik kontrolle pozitif

ve daha güçlü bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir (Barber, 1996; 1999; Barber ve Olsen 1997; Barber ve ark., 1994; Bean, Barber ve Crane, 2001; Garber, Robinson ve Valentiner, 1997). İsrail, Meksika, Filistin ve Çin gibi farklı ülke ve kültürlerde de psikolojik kontrol benzer ergen sorunlarıyla (düşük kendine güven ve psikolojik iyilik, yüksek depresyon ve karşı gelme) ilişkili bulunmuştur (Barber, 1999; 2001; Bronstein, 1994; Shek, 2007; Shulman, Collins ve Dital, 1993).

Ebeveynin psikolojik kontrolü, özerklik ihtiyacının yoğunlaştığı ergenlikte gelişimi daha da olumsuz yönde etkilemektedir. Hem kız hem de erkek ergenlerde psikolojik kontrol düşük özsaygı (Garber ve ark., 1997), düşük kendine güven (Conger, Conger ve Scaramella, 1997) ve kimlik gelişiminde zayıflıkla (Hein ve Lewko, 1994; Steinberg ve ark., 1989) ilişkilidir. İçselleştirme belirtileri açısından ise kızlar daha fazla etkilenmektedir (Rogers, Buchanan ve Winchell, 2003). Anne-babadan algılanan psikolojik kontrol, bazı araştırmalarda cinsiyete göre değişmezken (Shek, 2007), bazılarında erkekler babadan daha fazla psikolojik kontrol algılamışlar aneden algılanan kontrolde ise cinsiyete göre bir farklılık bulunmamıştır (Rogers ve ark., 2003).

Barber (1996), psikolojik kontrolle ilgili kuramsal tanımlamalardan (Baumrind, 1991; Steinberg, 1990) ve Schaefer’in (1965) ebeveyn davranışına ilişkin analizlerinden yola çıkarak ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrolü ölçmek amacıyla kendini bildirim türünde bir ölçek geliştirmiştir. Psikometrik özellikleri açısından sekiz maddeden oluşan bir psikolojik kontrol ölçeğinin en uygun yapıda olduğuna karar verilmiştir (Barber, 1996). Bu ölçek kuramsal olarak *sözel ifadeleri sınırlandırma*, *duyguları geçersizleştirme*, *kişisel eleştiri (personal attack)*, *sevgiyi esirgeme*, *suçluluk yaratma* ve *tutarsız duygusal tepkiler* olmak üzere altı alt boyuttan oluşmakla birlikte, farklı gruplarla yapılan faktör analizlerinde boyutların ayrışmadığı ve yapının tek bir boyut olarak güvenilir biçimde ölçüldüğü görülmüştür (Barber, 1996). Bununla birlikte Barber (Olsen, Hunter, Schluterman, McNeely ve Bose, 2007) psikolojik kontrol ölçeği maddelerinin, Batı’da ve kuramsal temelden hareketle geliştirilmiş olmasını ve kontrolün asıl muhatabı olan ergenlerden görüş alınmamasını psikolojik kontrolün ölçümü için bir eksiklik olarak değerlendirmiştir. Bu noktadan hareketle Kosta Rika, Tayland ve Güney Afrika’dan (üç farklı etnik grup) 14-17 yaşları arasında 120 ergenle yapılan görüşmeler sonucu kültürlerarası bir ölçek oluşturulmuş ve klasik ölçekle birlikte 2000 ergene uygulanarak psikolojik kontrol (PK) için daha artırılmış ve kültürler arası geçerliği olan bir ölçek oluşturulmaya çalışılmıştır.

Beş farklı kültürden elde edilen bulgular, madde-

lerin, psikolojik kontrolün kuramsal alt yapısına uygun biçimde ayrılmak yerine; biri eski (batıda geliştirilmiş/klasik) diğeri yeni (kültürlerarası) maddelerden oluşan iki boyutun varlığını ortaya koymuştur. Kültürlerarası maddelerden oluşan boyutun iç tutarlık katsayıları daha yüksektir (.83-.90). Ayrıca yapısal eşitlik modeli sonuçları, ergenin depresyon ve antisosyal davranış gibi gelişimsel sonuç davranışlarının yordanmasında eski maddelerle açıklanan varyansın üzerine kültürlerarası maddelerin ilave bir katkısının olduğunu; ancak tersinin gerçekleşmediğini göstermiştir. Şili’de aynı amaçla yürütülmekte olan bir çalışmada da benzer sonuçların rapor edildiği bildirilmiştir (Barber, Olsen, Xia, McNeely ve Bose, 2008). Ergen geribildirimlerine dayalı olup kültürlerarası maddelerden oluşan bu yeni boyut, psikolojik kontrolün özü ya da ebeveyn reddine benzer bir anahtar ebeveynlik alanı olarak yorumlanmıştır (Barber ve ark., 2008).

Bu araştırma, ebeveynliğin önemli boyutlarından biri olan kontrolün psikolojik ve davranışsal olmak üzere ayrıştırılmasından sonra uluslararası literatürde sıkça kullanılan psikolojik kontrol ölçeğini, Türkçeye uyarlama amacını taşımaktadır. Bilindiği kadarıyla Türkiye’de davranışsal kontrolün ölçümü Steinberg ve arkadaşlarının (1991) “Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği” ile (Sümer ve Güngör, 1999; Yılmaz, 2001) yapılmaktadır. Psikolojik kontrolü ölçmek için ise geliştirilmiş ya da uyarlanmış Türkçe bir ölçek mevcut değildir. Oysa psikolojik kontrol eşler arasındaki çatışmayla (Krishnakumar, Buehler ve Barber, 2003), mükemmeliyetçilik gibi bazı ebeveyn özellikleriyle (Soenens ve ark., 2005), çocuklarda ve özellikle ergenlerde önemli uyum sorunlarıyla yüksek ilişkiler göstermektedir (Barber, Bean ve Erickson, 2002).

Literatürde yaygın olarak kullanılan ve Barber (1996) tarafından yapılandırılmış olan kontrol maddeleri ile kültürlerarası nitelikte oluşturulan (Barber ve ark., 2007; 2008) maddeler birlikte ele alınarak ölçeğin bu geliştirilmiş formu Türk ergenlerde psikometrik açıdan sınıanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği faktör analiziyle, uyuşma (convergent) ve ayrılık (discriminant) geçerliği ise ölçeğin, bazı ebeveynlik boyut ve stilleriyle ve ergenin sorun davranışlarıyla olan ilişkilerine bakılarak sınıanmıştır. Literatürdeki bulgulardan hareketle ölçek puanlarının, ebeveyn den algılanan destek ve izleme ile negatif yönde; ergenin zorbalık puanıyla pozitif yönde ve ergenin yalnızlık ve benlik saygısıyla negatif yönde ilişkili olması beklenmektedir. Ölçeğin güvenilirliği ise iç tutarlık yöntemiyle değerlendirilmiştir. Psikolojik kontrol ölçeğinin uyarlaması, ergenin aile, okul ve akran bağlarının olumlu ve olumsuz gelişimsel sonuçlarla ilişkisini, ergenliğin farklı evrelerinde ele alan kapsamlı bir araştırma projesi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Örneklem

Bu araştırmaya söz konusu proje kapsamında Ankara şehir merkezinden dört ilköğretim okulu ve beş liseden toplam 885 kişi (483’ü kız, 402’si erkek) katılmıştır. Eksik ve yanlış doldurulmuş ölçek formları dışarıda bırakıldıktan sonra katılımcı sayısı 427 kız ve 350 erkek olmak üzere toplam 777 öğrenci olarak belirlenmiştir. Ergenlerin yaş ranjı 11.9-18.3 arasında olup, yaş ortalaması 14.9’dur ($S = 1.47$). Katılımcıların sınıf düzeyine göre dağılımı şöyledir: 7. sınıftan 144 (% 18.5), 8. sınıftan 189 (% 24.3), 9. sınıftan 230 (% 29.6) ve 10. sınıftan 214 (% 27.4) öğrenci. Katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyi 8 dereceli (1 okuma yazma bilmiyor - 8 doktora mezunu) bir ölçek üzerinden değerlendirilmiş; anne eğitim düzeyinin ortalaması 3.53 ($S = 1.44$), baba eğitim düzeyinin ortalaması ise 4.26 ($S = 1.53$) olarak belirlenmiştir. Bu durumda, annelerin ortaokul ve lise terk; babaların ise genel olarak lise ve yüksek okul terk düzeylerinde eğitim aldıkları söylenebilir. Annenin öznal algısına göre örneklemin gelir düzeyi dağılımı ise şöyledir: Annelerin % 4.1’i ailelerini alt, % 7.7’si ortanın altı, % 44.3’ü orta, % 9.9’u ortanın üstü, % 0.5’i üst gelir grubuna ait görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Psikolojik Kontrol Ölçeği (Psychological Control Scale-PCS, Youth Self Report). Ebeveynlerin ergen üzerinde uyguladığı psikolojik kontrolü ölçmek amacıyla Barber (1996) tarafından Schaefer’in (1965) maddeleri de kullanılarak oluşturulan 8 eski madde ve Barber ve arkadaşları (2007) tarafından kültürlerarası olarak eklenen 8 yeni maddeden oluşan toplam 16 maddelik ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekle, anne ve/veya babadan algılanan psikolojik kontrolü ölçmek mümkündür. Ölçek maddeleri, “1- annemin/babamın özelliklerine hiç benzemiyor”dan “4- annemin/babamın özelliklerine çok benziyor”a dört dereceli likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Kültürlerarası incelemede elde edilen veriler için yapılan faktör analizi sonucunda (oblimin rotasyon), yorumlanabilir iki faktörlü çözüm elde edilmiştir. Bununla birlikte “*ne zaman bir şey anlatmaya çalışsam konuyu değiştirir*” ve “*ben konuşurken sözümü keser*” eski maddeler olmasına rağmen yeni faktörde yer almış, “benden çok şey bekler (okulda başarılı olmamı, iyi insan olmamı vb.)” ve “herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalışır” maddeleri ise Güney Afrikalı siyahlarda ve Kosta Rika’da düşük yük almıştır. Kültürlerarası çalışmanın Cronbach Alfa cinsinden iç tutarlık katsayılarının, eski maddeler boyutunda anne için .73-.78, baba için .74-.78; yeni maddelerin oluşturduğu boyutta

ise anne için .83-.88, baba için .83-.90 arasında değiştiği bulunmuştur. Kültürlerarası çalışmada "Ailedeki problemler yüzünden beni suçlar" maddesi yanlışlıkla ölçekte yer almamıştır.

Ergen Aile Süreci Ölçeği (Adolescent Family Process Measure AFP). Araştırmada Vazsonyi, Hibbert ve Snider (2003) tarafından geliştirilen "Ergen Aile Süreci Ölçeği (EASÖ)" Cernkovich ve Giordano'nun (1987) düzeltmeleri temel alınarak kullanılmıştır. Kendini bildirim türünde olan ölçek, anne ve baba için 25'şer madde olmak üzere toplam 50 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yakınlık (closeness), destek (support), izleme (monitoring), yakın iletişim (intimate communication), çatışma (conflict) ve akran kabulü (peer approval) olmak üzere altı alt ölçekten oluşmaktadır. Bu araştırma kapsamında ölçeğin sadece *destek* ve *izleme* alt boyutları kullanılmış olup, değerlendirme beş derecedir (1 = hiç uygun değil - 5 = çok uygun). Orijinal ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması Amerika, Hollanda, İsviçre ve Macaristan'da 14-22 yaşları arasındaki 8417 ergen üzerinde yapılmıştır. Ayrıca Türkiye'nin de dahil olduğu bir grup ülkede çalışma yinelenmiştir (Scarpate, Vazsonyi, Burcu, Hernandez ve Sheu, 2008). Ergen aile süreci ölçeğinin kültürler arası geçerlik ve güvenirlik analizi için doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, anne ve baba formu için yakınlık, destek, izleme, yakın iletişim, çatışma ve akran kabulü olmak üzere toplam 6 faktör belirlenmiştir. Ölçeğin ele aldığımız alt boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları destek için .77 (anne) ve .79 (baba), izleme için .78 (anne) ve .86 (baba) olarak bulunmuştur (Vazsonyi, Hibbert ve Snider, 2003). Bu araştırma örneğinde ise destek ve izleme için Cronbach alfa cinsinden iç tutarlık katsayıları şöyledir: Anne-destek .60, baba-destek .64, anne-izleme .74 ve baba-izleme .85.

Yalnızlık Ölçümleri. Araştırmada, lise 9 ve 10. sınıf öğrencileri için UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılırken; ilköğretim 7. ve 8. sınıfta okuyan öğrencilere, ilköğretimde okuyan öğrenciler için geliştirilmiş olan Yalnızlık ve Sosyal Doyum ölçeği uygulanmıştır. Dolayısıyla ergenlerin yalnızlık puanı, 9. ve 10. sınıflara uygulanan UCLA Yalnızlık Ölçeği ile 7. ve 8. sınıflara uygulanan Sosyal Doyum ölçeğinden alınan puanların z değerine çevrilmesi sonucunda elde edilmiştir. Aşağıda bu iki ölçeğe ait ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

Yalnızlık ve Sosyal Doyum Ölçeği (Loneliness and Social Dissatisfaction Scale). Asher, Hymel ve Renshaw (1984) tarafından ilkökul öğrencileri için geliştirilen ve daha sonra Asher ve Wheeler (1985) tarafından maddeleri gözden geçirilen ölçekte, çocukların yalnızlık ve sosyal doyumsuzluk duygularıyla ilgili 8'i dolgu olmak üzere toplam 24 madde ("Okulda kendimi dışlanmış hissediyorum") bulunmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puan bireyin yalnızlık düzeyinin yüksek

olduğuna işaret etmektedir. Ölçek, beş dereceli likert üzerinden değerlendirilmekte olup (1- her zaman doğru, 5- hiç doğru değil), ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .83 olarak bulunmuştur (Asher ve Wheeler, 1985). Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik güvenirlik çalışması Tarhan (1996) tarafından 8. sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde yapılmış olup iç tutarlık katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada Yalnızlık ve Sosyal Doyum Ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .87'dir.

UCLA Yalnızlık Ölçeği (UCLA Loneliness Scale). Russell, Peplau ve Cutrona (1980) tarafından klinik ve klinik olmayan gruptaki yetişkinler için geliştirilen ölçek, sosyal ilişkilerden alınan doyumu değerlendirilen 20 maddeden (8 ters ve 12 düz) oluşmaktadır ("Kendimi grup dışına itilmiş hissediyorum"). Her bir madde dört dereceli ölçek üzerinden (1 = hiç yaşamam, 4 = sık sık yaşamam) değerlendirilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puan bireyin yalnızlık düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur (Russell ve ark., 1980). Ülkemizde güvenirlik çalışması Demir (1989) tarafından 18-51 yaş grubundaki klinik ve klinik olmayan grupta yapılmış, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .96, beş hafta arayla uygulanan test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur. Bu araştırmanın lise örneğinde ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .88'dir.

Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği. Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği Mynard ve Joseph (2000) tarafından geliştirilen ve Gültekin (2003) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan "Akran Zorbalığı Kurbanlarını Belirleme Ölçeği" (*The Peer Victimization Scale*) temel alınarak Pekel (2004) tarafından zorbalığı ölçmek üzere dönüştürülmüş bir ölçektir. Ölçek üç derece üzerinden değerlendirilmektedir (1 = hiçbir zaman 3 = birden fazla) ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur (Pekel, 2004). Araştırmada ölçeğin terör, açık ve ilişkisel saldırganlık ile alay alt-boyutlarından oluşan 11 maddelik kısa formu kullanılmış; ölçeğin geneli için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .82 olarak bulunmuştur.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Rosenberg Self-Esteem Scale). Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ölçekte 5 madde, kendilikle ilgili negatif yönelimi, 5 madde ise pozitif yönelimi ölçmektedir ve ölçek 4 derece üzerinden değerlendirilmektedir (1 = çok doğru, 4 = çok yanlış). Ülkemizde ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılmış, ölçeğin test tekrar test güvenirliği .89, geçerliği ise .71 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach alfa içtutarlık katsayısı .83'tür.

Ebeveyn Otoritesi Anketi (Parental Authority Questionnaire). Buri (1991) tarafından geliştirilen ve Reitman, Rhode, Hupp ve Altobello (2002) tarafından

gözden geçirilen ölçek Otoriter, Demokratik ve İzin verici ebeveyn stili alt boyutlarından oluşmaktadır. Toplam 30 maddeden oluşan ölçek 5'li Likert (1 = hiç katılmıyorum, 5 = tamamen katılıyorum) üzerinden değerlendirilmektedir. Orijinal ölçeğin güvenirlik katsayıları .74-.87 arasında değişmektedir ve test tekrar test güvenirliği .77-.92 arasındadır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı demokratik stil alt boyutu için .83, otoriter stil alt boyutu için .81 ve izin verici alt boyutu için .56 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmanın ölçekleri proje kapsamında uygulandığı için ölçek kitapçığı öğrencilere farklı zamanlarda iki ya da üç seansta verilmiştir. Uygulamalar, okul idaresince uygun bulunan ders saatlerinde öğrencilerle toplu olarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere projenin kapsamıyla ilgili bilgi ve uygulamayla ilgili yönergeler verildikten sonra kimliklerinin gizli kalacağı ve gönüllülüğün esas alındığı belirtilmiştir. Öğrencilerden kişisel bilgi formuna isim yazmamaları fakat kendisine ait uygulamaları birleştirebilmemiz için öğrenci numaralarını belirtmeleri istenmiştir. Öğrenci velilerinden onam formu alınmıştır.

Bulgular

Geçerlik Analizleri

Ölçeğin Çeviri İşlemleri ve Kapsam Geçerliliği. Bu psikometrik incelemeye konu olan Psikolojik Kontrol Ölçeği'nin uyarılama izni Brian Barber'dan alınmıştır. Türkçe formu oluşturmak için psikolojik kontrol ölçeğinin maddeleri, ilk olarak Türkçeye çevrilmiş, İngilizce bilen ve alanda uzman dört kişinin çeviri hakkındaki görüş ve önerileri alınmış; ortak öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Uygulamada kullanılacak ölçeğin 7. ve 8. sınıftaki öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek için ölçek 9 öğrenciye verilmiş, ölçek üzerinde anlamadıkları maddelerin yanına not düşmeleri istenmiştir. Tüm bu aşamaların sonunda ölçeğe son şekli verilmiştir.

Ölçeğin Yapı Geçerliliği (Faktör Analizi). Ergen tarafından rapor edilen Psikolojik Kontrol Ölçeği'nin anne ve baba formu için faktör yapısı temel bileşenler analiziyle değerlendirilmiştir. Ancak, verinin analiz için uygunluğunu sınamak amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri hesaplanmıştır. Ergenin annesi için rapor ettiği KMO değeri 0.92 babası için rapor ettiği KMO değeri 0.93 olarak tespit edilmiş ve verinin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Yapılan temel bi-

leşenler analizi sonucunda hem anne hem de baba için özdeğeri 1'den büyük olan iki faktör elde edilmiştir. Bu faktörlerin özdeğerleri anne için sırasıyla 5.84 ve 1.56, baba için 6.50 ve 1.62 şeklindedir. Scree grafiği incelendiğinde iki faktörlü çözümlemenin uygun olduğu görülmüştür. Ölçeğin madde faktör yükleri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Oblimin rotasyon tekniği kullanılarak yapılan temel bileşenler analizi sonucunda Barber ve arkadaşlarının (2007) sonucuna benzer şekilde eski ve yeni maddelerden oluşan iki faktörlü bir yapı elde edilmiş olmakla birlikte Barber ve arkadaşlarının (2007; 2008) analizinde ortaya çıkan istisnalar burada da gözlenmiştir. Eski (klasik) maddeler arasında olan 4. ve 7. maddelerin yeni eklenen maddeler faktöründe yer aldığı, yine benzer şekilde yeni eklenen maddeler faktöründe yük alması beklenen 13. maddenin eski maddeler faktöründe yük aldığı görülmüştür. Orijinal ölçekten farklı olarak yeni madde faktörü altında yer alan 9. madde ("yapmamam gerektiğini düşündüğü bir şeyi yaptığımda kendimi suçlu hissettirir") ve 10. madde ("beni sık sık bir başkasıyla haksız yere karşılaştırır") hem anne hem de baba formunda eski maddelerle birlikte yük almıştır. Yine eski maddelerden olan 5. maddenin ("ailedeki problemler yüzünden beni suçlar") hem anne hem de baba formunda yeni madde faktörü altında yük aldığı görülmüş; ancak kültürlerarası çalışmada unutulmuş olan bu maddeyle ilgili bir karşılaştırma mümkün olmamıştır. Ölçeğin *baba* formunda çifte yük alan 4. ve 10. maddeler daha yüksek değerle temsil edildikleri boyutta kabul edilmiştir. Yeni maddelerin ağırlıkta olduğu boyut, Barber ve arkadaşlarının (2008) önerdiği gibi *saymazlık* ya da *ebeveyn saymazlığı*¹ (*ES*) ve klasik psikolojik kontrol maddelerinin ağırlıkta olduğu boyut ise *psikolojik kontrol* (*PK*) olarak adlandırılmıştır. Metnin sonraki bölümlerinde boyutlar bu şekilde anılacaktır.

Faktörlerin açıkladığı varyanslara bakıldığında ergenin anne için rapor ettiği *ES*, toplam varyansın % 36.50'sini, *PK* ise toplam varyansın % 9.74'ünü açıklarken baba için sırasıyla bu değerler % 40.66 ve % 10.16'dır. Kültürlerarası çalışma bulgularıyla tutarlı biçimde iki boyut arasındaki korelasyonlar da yüksektir. Bu değerler anne için .60, baba için .63 olarak elde edilmiştir. Ayrıca anne ve babadan algılanan *PK* ve *ES* boyutlarının her ikisinde de ebeveynler arasındaki korelasyon .50'dir ($p < .001$).

Faktör analizi sonucu ve boyutlar arasındaki yüksek korelasyon bu iki yapının birbiriyle oldukça ilişkili ancak aynı zamanda ayrı olduğuna işaret etmektedir.

¹ Bu terimin çevirisinde TDK'ya göre "saygısızlık" sözcüğü ile eş anlamlı olan "saymazlık" sözcüğü tercih edilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik Kontrol Ölçeği'nin Anne ve Baba Formunun Faktör Örüntüsü

Madde	Anne	
	Ebeveyn Saymazlığı (ES) Yeni maddeler	Psikolojik Kontrol (PK) Eski maddeler
15. Bir birey olarak bana saygı duymaz (konuşmam izin vermez, diğerlerini bana ...)	.87	-.16
16. Beni sık sık yok sayar (beni bırakıp yürür gider, beni dikkate almaz).	.82	-.16
14. Beni aşağılar, küçük düşürür (aptal, işe yaramaz vb. olduğumu söyler).	.77	.02
11. Beni başkalarının (arkadaşlarımın) önünde utandırır.	.68	.09
5. Ailedeki problemler yüzünden beni suçlar.	.59	.24
7. Ne zaman bir şey anlatmaya çalışsam konuyu değiştirir.	.57	.19
4. Ben konuşurken sözümü keser.	.56	.26
12. Odama izinsiz girer, çantamı ve eşyalarımı karıştırır.	.37	.28
9. Yapmamam gerektiğini düşündüğü bir şeyi yaptığımda kendimi suçlu hissettirir.	.01	.69
8. Beni eleştirirken geçmişte yaptığım hataları dile getirir.	.10	.68
13. Benden çok şey bekler (okulda başarılı olmamı, iyi insan olmamı vb.).	-.21	.62
6. Eğer onu kıracak bir şey yaparsam, gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	-.05	.60
10. Beni sık sık bir başkasıyla haksız yere karşılaştırır (kardeşimle ya da kendisiyle).	.21	.58
2. Eğer bazı şeylerde onun gibi düşünmezsem bana soğuk davranır.	.27	.52
3. Herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalışır.	.25	.52
1. Eğer onu utandıracak bir şey yaparsam, beni görmezden gelmeye çalışır.	.10	.38
<i>Özdeğer</i>	5.84	1.56
<i>Açıklanan Varyans (%)</i>	36.50	9.74
<i>Alfa Katsayısı</i>	.85	.77
Baba		
15. Bir birey olarak bana saygı duymaz (konuşmam izin vermez, diğerlerini bana...)	.89	-.12
16. Beni sık sık yok sayar (beni bırakıp yürür gider, beni dikkate almaz).	.85	-.11
14. Beni aşağılar, küçük düşürür (aptal, işe yaramaz vb. olduğumu söyler).	.83	-.05
11. Beni başkalarının (arkadaşlarımın) önünde utandırır.	.76	.08
12. Odama izinsiz girer, çantamı ve eşyalarımı karıştırır.	.61	.02
5. Ailedeki problemler yüzünden beni suçlar.	.60	.28
4. Ben konuşurken sözümü keser.	.53	.36
7. Ne zaman bir şey anlatmaya çalışsam konuyu değiştirir.	.52	.31
9. Yapmamam gerektiğini düşündüğü bir şeyi yaptığımda kendimi suçlu hissettirir.	.02	.76
8. Beni eleştirirken geçmişte yaptığım hataları dile getirir.	.14	.69
2. Eğer bazı şeylerde onun gibi düşünmezsem bana soğuk davranır.	.22	.61
6. Eğer onu kıracak bir şey yaparsam, gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	-.04	.60
3. Herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalışır.	.28	.53
13. Benden çok şey bekler (okulda başarılı olmamı, iyi insan olmamı vb.).	-.20	.51
10. Beni sık sık bir başkasıyla haksız yere karşılaştırır (kardeşimle ya da kendisiyle).	.36	.45
1. Eğer onu utandıracak bir şey yaparsam, beni görmezden gelmeye çalışır.	.21	.41
<i>Özdeğer</i>	6.50	1.62
<i>Açıklanan Varyans (%)</i>	40.66	10.16
<i>Alfa Katsayısı</i>	.89	.79

Not: 1-8 eski maddeler, 9-16 yeni maddeler

Tablo 2. Benlik Saygısı, Yalnızlık ve Zorbalığın, ölçeğin PK ve ES Boyutlarıncı Yordanmasına ait Hiyerarşik Regresyon Analizi Özeti

Yordayıcılar	Benlik Saygısı	Yalnızlık	Zorbalık
Basamak 1: Demografik değişkenler			
Yaş	.06	-.02	.08*
Anne eğitimi	.20***	-.17***	.05
ΔR^2	.05	.03	.01
$F_{deg.}$	17.65***	11.35***	3.57*
Basamak 2: PK ve ES			
Yaş	.05	-.01	.09**
Anne eğitimi	.16***	-.13***	.11**
Psikolojik kontrol	-.08	.01	.11**
Ebeveyn saymazlığı	-.21***	.30***	.26***
ΔR^2	.07	.09	.11
Uyarlanmış R^2	.11	.11	.12
Model F	24.09***	25.49***	25.07***
$F_{deg.}$	29.19***	38.52***	46.14***

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

PK ve ES olarak adlandırılan bu yeni yapıların benlik saygısı, yalnızlık ve zorbalık sorun davranışları üzerindeki yordayıcı güçleri, aşamalı çoklu regresyon analiziyle karşılaştırılmıştır. Regresyon analizlerinde ilk adımda ergenin yaşı ve annenin eğitim düzeyi kontrol edildikten sonra ikinci adımda PK ve ES boyutları eşitliğe girilmiştir. Tablo 2'den de izlenebileceği gibi ES boyutu, benlik saygısı ve yalnızlıktaki varyansa tek başına açıklarken zorbalıktaki varyansa her iki boyutun da katkısının olduğu görülmektedir. Kavramsal yapılar olarak PK ile ES arasındaki örtüşmeyi sınamak ve PK ve ES'den birinin diğerinin açıkladığının üzerinde öz-

gün bir varyansı açıklayıp açıklamadığını görebilmek için ilk adımdaki kontrol değişkenlerinden sonra ikinci adımda ES, son adımda PK regresyon analizine girilmiş ve daha sonra ikinci ve üçüncü adımlardaki işlemin tersi uygulanmıştır. Sonuçlar, PK'nın açıkladığı varyans dışında ES'nin tüm sonuç değişkenler için özgün ve ilave bir yordayıcı gücü olduğunu göstermiştir. Örneğin ES, yalnızlık ve benlik değerinde ilave % 3'lük zorbalıkta ise % 4'lük bir varyans açıklamaktadır. PK'nın ise zorbalık sonuç değişkeni hariç ES'nin açıkladığının üzerinde ilave açıklayıcı bir gücünün olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Ölçeğin ES ve PK Boyutlarının Demokratik ve Otoriter Ebeveynlik, İzleme, Destek, Benlik Saygısı, Zorbalık ve Yalnızlık Değişkenleriyle Korelasyonları ve Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	A İzleme	B İzleme	A Destek	B Destek	Benlik Saygısı	Yalnızlık	Zorbalık	Ebeveynlik Stilleri		Kız (N = 427) Ort. (S)	Erkek (N = 350) Ort. (S)
								O	D		
Anne ES	-.24***	-.22***	-.41***	-.31***	-.30***	.32***	.30***	.17**	-.23**	1.32 (.49)	1.44 (.59)
Baba ES	-.14***	-.20***	-.27***	-.46***	-.29***	.23***	.22***	.07	-.18**	1.21 (.45)	1.39 (.59)
Anne PK	-.08*	-.10**	-.44***	-.30***	-.27***	.22***	.24***	.28**	-.17**	2.07 (.62)	2.14 (.59)
Baba PK	-.11**	-.10**	-.29***	-.52***	-.25***	.19***	.24***	.14**	-.16**	1.82 (.60)	2.06 (.61)

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Not: ES: Ebeveyn Saymazlığı, PK: Psikolojik Kontrol, A: Anne, B: Baba, O: Otoriter, D: Demokratik

Uyuşma (convergent) ve Ayrılık (discriminant) Geçerlikleri. Ölçeğin her iki boyutunun ergenin anne ve babasından algıladığı destek ve izlemeyle ve ayrıca ergenin yalnızlık, zorbalık ve benlik saygısı puanlarıyla olan korelasyonları hesaplanmıştır. Tablo 3'ten de izlenebileceği gibi ergenin hem annesi hem de babası için bildirdiği PK ve ES puanlarının hem anneden hem de babadan algıladığı izleme ve destekle negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Yine beklendik yönde her iki boyut da ergenin benlik saygısıyla negatif, zorbalık ve yalnızlık düzeyiyle pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Genel ebeveynlik stilleriyle olan ilişkilere bakıldığında demokratik tutumu yüksek ebeveynlerin ergen üzerindeki psikolojik kontrollerinin ve saymazlıklarının düşük olduğu; tam tersine otoriter ebeveynlerin psikolojik kontrolü daha fazla kullandıkları görülmektedir.

İç Tutarlık

Araştırma örnekleminde Psikolojik Kontrol Ölçeği'nin her iki boyutunun da yüksek düzeyde iç tutarlığa sahip olduğu görülmüştür. Psikolojik kontrol ölçeğinin ergenin annesi için rapor ettiği Cronbach Alfa katsayıları ES boyutu için .85, PK boyutu için .77; baba formunda ise sırasıyla .89 ve .79 olarak bulunmuştur.

Cinsiyet Etkisi

Yapı geçerliğine ek olarak cinsiyet etkisini incelemek amacıyla psikolojik kontrol ölçeğinin her iki boyutu için 2 (cinsiyet) x 2 (anne-baba PK) faktörlü ve son faktörde tekrar ölçümlü ANOVA'lar uygulanmıştır. Cinsiyetin temel etkisi ebeveyn saymazlığı ($F_1 = 21.18$, $p < .001$, $\eta = .027$) ve psikolojik kontrol ($F_1 = 17.30$, $p < .001$, $\eta = .022$) için anlamlıdır. Erkekler anne ve babalarından kızlara göre daha fazla saymazlık algılamaktadırlar. PK boyutunda cinsiyet ile ebeveyn değişkeni arasındaki etkileşim de anlamlıdır ($F_1 = 13.98$, $p < .001$, $\eta = .018$). Buna göre kız ve erkeklerin anneden algıladıkları PK anlamlı düzeyde farklı değilken erkekler, kızlara göre babalarından daha yüksek PK algılamaktadır. Ayrıca annelerden algılanan PK ve ES, babalardan algılanan PK ve ES'den daha fazladır ($F_1 = 18.39$, $p < .001$, $\eta = .023$; $F_1 = 58.88$, $p < .001$, $\eta = .071$, sırasıyla). Cinsiyete göre anne ve babadan algılanan PK ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Tartışma

Psikolojik kontrolün kuramsal temelde geliştirilmiş olan eski maddeleri ile beş ayrı kültürde ergenlerden alınan bilgiler doğrultusunda geliştirilen yeni maddeleri, anılan kültürlerde olduğu gibi bizde de psikometrik açıdan kabul edilebilir özelliklere sahip

iki boyut olarak belirlemiştir. Barber ve arkadaşlarının (2007; 2008) bulgularına paralel biçimde psikolojik kontrolün iki boyutu birbirleriyle ilişkili ancak ayrı yapılar olarak görünmektedir. Ağırlıklı olarak kültürlerarası maddelerden oluşan ES boyutunun, klasik PK maddelerine göre daha yüksek geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olması, maddelerin ergenlerin kendi tepkilerinden türetilmiş olmasına, ergenin benliğine doğrudan müdahale içeren daha homojen maddelerden oluşmuş olmasına bağlanmaktadır (Barber ve ark., 2008). Esasen psikolojik kontrolün kuramsal bileşenlerini karşılamayan ve bu nedenle de beklenmeyen bu yeni boyut Barber tarafından psikolojik kontrolün "özü" olarak yorumlanmıştır. PK boyutu suçluluk yaratma, sevgiyi esirgeme ve duyguları geçersizleştirme gibi manipülasyon taşıyan (stratejik) ebeveyn davranışlarını ağırlıklı olarak içerirken; ES boyutu çocuğun duygusal ve psikolojik gereksinimlerine duysız, kendilik sistemini bozucu ve çocuğun bireyselliğine saygı duymayan bir yapı olarak ağırlık kazanmaktadır. Klasik PK maddelerinin oluşturduğu boyutun ES ile olan ilişkisinin ve ES'nin Rohner'in (1986) red boyutuyla karşılaştırılmasının gereği ortaya konmuştur (Barber ve ark., 2008).

Kültürlerarası geçerliği ve güvenilirliği bir bakıma bizim çalışmamızla da desteklenmiş olan ES boyutu, Batı kültürleri dışında da güvenle kullanılabilir bir ölçme aracı olarak ortaya çıkmaktadır. ES boyutunun yalnızlık ve zorbalık gibi sorun davranışlarda ve benlik saygısında PK'nın açıkladığının üzerinde özgün bir varyansı açıklayabilmesi fakat PK boyutunun ES'nin açıkladığının üzerinde bir varyansı açıklamaması (zorbalık hariç) bu iki yapının kavramsal olarak örtüşmeyen yönüne işaret etmektedir. Aynı zamanda regresyon analizi sonuçları, ES boyutunun benlik değeri ve yalnızlık üzerindeki olası aracı rolünün de incelenmeye değer olduğunu göstermektedir. Eğer psikolojik kontrolün ES boyutu ebeveynin kasıtlı olarak kullanmadığı bir kontrolü içeriyor ve ergeni saymama, aşağılama ve mahremiyete müdahale gibi niteliklerle PK'nın özünü oluşturuyorsa ebeveynin kontrol davranışlarında ve ergenin uyum sorunlarında önemli bir role sahip olabilir. PK'nın çok boyutlu bir yapı olduğu ve PK uygulamalarının altında yatan motivasyon dikkate alınarak çocuğu bağımlı kılma ya da başarıya yönlendirme gibi farklı PK uygulamalarının da tanımlandığı görülmektedir (Soenens, Vansteenkiste ve Luyen, 2010).

Psikolojik kontrol boyutları ve diğer ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiler beklendik yöndedir. Ergenin nerde, kimlerle ve ne yapıyor olduğu bilgisine sahip olma ve ergeni uzaktan gözetim ve denetim altında tutma gibi olumlu kontrol stratejilerinin anne-babası tarafından daha sık kullanıldığını düşünen ergen, daha az psikolojik kontrol algılamaktadır. Benzer şekilde

ebeveynlerden algılanan destek arttıkça ergen daha düşük düzeylerde kontrol algılamaktadır. Kuramsal olarak otoriter stilin kontrol içermesi, demokratik stilin ise özerkliği destekleyici olması psikolojik kontrol boyutlarıyla otoriter ebeveynlik arasındaki pozitif yönde ve demokratik ebeveynlikle negatif yönde gözlenen ilişkileri anlaşılır kılmaktadır.

Erkek ergenlerin kızlara göre daha fazla PK algılamaları ve anneden algılanan PK'nın babaya göre tüm ergenlerde daha yüksek olması literatürdeki bazı bulgularla tutarlıdır (Barber, Bean ve Erickson, 2002; Rogers ve ark., 2003). Çinli ergenlerde ise ebeveyn ve çocuğun cinsiyeti algılanan PK'da bir fark yaratmamaktadır (Shek, 2007). Bizim bulgularımız açısından erkeklerin kızlardan daha yüksek PK; kızların ise ebeveynlerinden daha fazla davranışsal kontrol algılamaları (Kındap, Sayıl ve Kumru, 2008), ebeveynlerin kız çocuklarını daha çok davranışsal, erkek çocuklarını ise daha çok psikolojik olarak kontrol ettikleri anlamına gelebilir. Ancak bu yordamanın sonraki araştırmalarda sınanması gerekir.

Sonuç olarak bu çalışmanın bulguları ölçeğin kültürlerarası çalışma bulgularını destekler biçimde iki ayrı boyutla kendini gösteren bir psikolojik kontrol yapısı ortaya çıkarmıştır. PK ve ES olarak adlandırılan bu iki boyut birbiriyle oldukça ilişkilidir ve diğer ebeveynlik boyutları ve ergen sonuç davranışlarıyla gösterdikleri ilişkiler de aynı yönde ve benzerdir. ES olarak tanımlanan boyut, psikolojik kontrol tanımlaması ile aynı kuramsal temeli temsil etmektedir. Bununla birlikte ES boyutunun PK'nın dışında sonuç davranışların belli bir yönüyle özgün biçimde ilişkili olduğu görülmektedir. Türkiye'deki kentli ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrolü ölçmede her iki alt ölçek de geçerli ve güvenilir yapıları ortaya koydukları için kullanılabilir. Bununla birlikte kültürlerarası geliştirilmiş ve sınanmış olan ES boyutunun, psikolojik kontrolün özünü ya da önemli bir boyutunu ölçtüğü öne sürülebilir ve bu amaç için güvenle kullanılabilir.

Kaynaklar

- Asher, S. R. ve Wheeler, V. A. (1985). Children's loneliness: A comparison of rejected and neglected peer status. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 53*, 500-505.
- Asher, S. R., Hymel, S. ve Renshaw, P. D. (1984). Loneliness in children. *Child Development, 55*, 1456-1464.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development, 67*, 3296-3319.
- Barber, B. K. (1999). Political violence, family relations, and Palestinian youth functioning. *Journal of Adolescent Research, 14*, 206-230.
- Barber, B. K. (2001). Political violence, social integration, and youth functioning: Palestinian youth from the Intifada. *Journal of Community Psychology, 29*, 259-280.
- Barber, B. K. ve Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of early adolescents and adolescents. B. K. Barber, (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* içinde (15-52). Washington, DC: American Psychological Association Press.
- Barber, B. K. ve Olsen, J. A. (1997). Socialization in context: Connection, regulation, and autonomy in the family, school, and neighborhood, and with peers. *Journal of Adolescent Research, 12*, 287-315.
- Barber, B. K. ve Olsen, J. A. (1997). Socialization in context: Connection, regulation, and autonomy in the family, school, and neighborhood, and with peers. *Journal of Adolescent Research, 12*, 287-315.
- Barber, B. K., Bean, R. L. ve Erickson, L. D. (2002). Expanding the study and understanding of psychological control. B. K. Barber, (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* içinde (263-289). Washington, DC: American Psychological Association.
- Barber, B. K., Olsen, J. A., Xia, M., McNeely, C., Bose, K. (2008). Examining the essence of parental psychological control: Exploring parental disrespect. *European Association of Research on Adolescence*, Mayıs, Torino, Italy.
- Barber, B. K., Olsen, J. A., Hunter, S. B., Mcneely, J. M. ve Bose, K. (2007). Refining the measurement of parental control integrating input from adolescents. *Society for Research in Child Development Conference*, Mart, Boston, Massachusetts, USA.
- Barber, B. K., Stolz, H. E., Olsen, J. A. ve Maughan, S. L. (2005). Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time, method, and culture. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 70*, 1-151.
- Barber, B., Olsen, J. ve Shagle, S. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalizing and externalizing behaviors. *Child Development, 65*, 1120-1136.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence, 11*, 56-95.
- Bean, R. A., Barber, B. K. ve Crane, D. R. (2001). *Academic grades, delinquency, and depression among ethnically diverse youth: The influences of parental support, behavioral control, and psychological control*. Manuscript under review.
- Bronstein, P. (1994). Patterns of parent-child interaction in Mexican families: A cross-cultural perspective. *International Journal of Behavioral Development, 17*, 423-446.
- Buri, J. R. (1991). Parental authority questionnaire. *Journal of Personality Assessment, 57*(1), 110-119.
- Cernkovich, S. A. ve Giordano, P. C. (1987). Family relationships and delinquency. *Criminology, 25*, 295-321.
- Conger, K. J., Conger, R. D. ve Scaramella, L. V. (1997). Parents, siblings, psychological control, and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research, 12*, 113-138.
- Çuhadaroğlu F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demir, A. (1989). UCLA Yalnızlık Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi, 7*(23), 14-18.
- Garber, J., Robinson, N. S. ve Valentiner, D. (1997). The relation

- between parenting and adolescent depression: Self-worth as a mediator. *Journal of Adolescent Research*, 12, 12-33.
- Grolnick, W. S. ve Pomerantz, E. M. (2009). Issues and challenges in studying parental control: Toward a new conceptualization. *Child Development Perspectives*, 3(3), 165-170.
- Gültekin Z. (2003). *Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hein, C. ve Lewko, J. H. (1994). Gender differences in factors related to parenting style: A study of higher performing science students. *Journal of Adolescent Research*, 9, 262-281.
- Kındap, Y., Sayıl, M. F. ve Kumru, A. (2008). Anneden algılanan kontrolün niteliği ile ergenin psikososyal uyumu ve arkadaşlıkları arasındaki ilişkiler: Benlik değerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 92-107.
- Krishnakumar, A., Buehler, C. ve Barber, B. K. (2003). Youth perceptions of interparental conflict, ineffective parenting and youth problem behaviors in European-American and African-American families. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 239-251.
- Mynard, H. ve Joseph, S. (2000). Development of the multidimensional peer victimization scale. *Aggressive Behavior*, 26, 169-178.
- Pekel N. (2004). *Akran zorbalığı grupları arasındaki sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı durumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Pettit, G. S., Laird, R. D., Dodge, K. A., Bates, J. E. ve Criss, M. M. (2001). Antecedents and behavior problem outcomes of parental monitoring and psychological control. *Child Development*, 72, 583-598.
- Reitman, D., Rhode, P. C., Hupp, S. D. A. ve Altobello, C. (2002). Development and validation of the parental authority questionnaire - Revised. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 24(2), 119-127.
- Rogers, K. N., Buchanan, C. M. ve Winchell M. E. (2003). Psychological control during early adolescence: Links to adjustment in differing parent/adolescent dyads. *Journal of Early Adolescence*, 23(4), 349-383.
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Russell, D., Peplau, L. A. ve Cutrona, C. E. (1980). The revise UCLA loneliness scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 472-480.
- Scarpate, J. M., Vazsonyi, A. T., Burcu, E., Hernandez, G. T. ve Sheu, C. J. (2008). Revisiting "The Exotic Enterprise": The adolescent Family Process Measure in Slovenian, Spanish, Taiwanese, and Turkish youth. *Society for Research on Adolescence Biennial Meeting*, Mart, Chicago, Illinois, USA.
- Schaefer, E. W. (1965). Children's reports of parental behavior: An inventory. *Child Development*, 36, 413-424.
- Shek, D. T. L. (2007). A longitudinal study of perceived differences in parental control and parent-child relational qualities in Chinese adolescents in Hong Kong. *Journal of Adolescent Research*, 22(2), 156-188.
- Shulman, S., Collins, W. A. ve Dital, M. (1993). Parent-child relationships and peer-perceived competence during middle childhood and preadolescence in Israel. *Journal of Early Adolescence*, 13, 204-218.
- Smetana, J. G. ve Daddis, C. (2002). Domain-specific antecedents of psychological control and parental monitoring: The role of parenting beliefs and practices. *Child Development*, 73, 563-580.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M. ve Luyten, P. (2010). Toward a domain-specific approach to the study of parental psychological control: Distinguishing between dependency-oriented and achievement-oriented psychological control. *Journal of Personality*, 78(1), 217-256.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Luyten, P., Duriez, B. ve Goossens, L. (2005). Maladaptive perfectionistic self representations: The mediational link between psychological control and adjustment. *Personality and Individual Differences*, 38, 487-498.
- Steinberg, L. (1990). Autonomy, conflict, and harmony in the family relationship. S. Feldman ve G. Elliot, (Ed.), *At the threshold: The developing adolescent* içinde (255-276). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Steinberg, L., Elmen, J. D. ve Mounts, N. S. (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents. *Child Development*, 60, 1424-1436.
- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D. ve Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.
- Stewart, S. M., Bond, M. H., Abdullah, A. S. M. ve Ma, S. (2000). Gender, parenting and adolescent functioning in Bangladesh. *Merrill Palmer Quarterly*, 46, 540-64.
- Stewart, S. M., Bond, M. H., Zaman, R. M., McBride-Chang, C., Rao, N. ve Fielding, R. (1999). Functional parenting in Pakistan. *International Journal of Behavioral Development*, 23, 747-770.
- Stewart, S. M., Rao, N., Bond, M. H., Fielding, R., McBride-Chang, C. ve Kennard, B. D. (1998). Chinese dimensions of parenting: Broadening western predictors and outcomes. *International Journal of Psychology*, 33, 345-358.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-63.
- Tarhan, N. (1996). *The relationships of sociometric status, sex, academic achievement, school type and grade level with loneliness levels of secondary school students*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Vazsonyi, A.T. Hibbert, J.R. ve Snider B.(2003) Exotic enterprise no more? Adolescent reports of family and parenting process from youth in four countries. *Journal of Research on Adolescent*, 13(2), 129-160.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik değeri algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47), 1-25.

Summary

Turkish Adaptation of the Parental Psychological Control Scale(s): A study of Validity and Reliability

Melike Sayıl

Hacettepe University

Yeliz Kındap

Hacettepe University

Parental control is one of the basic parenting dimensions. In the literature, there are many definitions for control such as intrusive, demanding, coercive and restrictive control. Parental control and its negative effects on children have been interpreted as a cultural issue since Asian children don't perceive parental control as a negative parenting; therefore, the findings about parental control were generally controversial. This controversy has been resolved in some degree by consistent findings which reveal the separate dimensions of behavioral and psychological control (Steinberg, 1990). In many cultures, while parental behavioral control was related to positive developmental outcomes, psychological control was associated with internalized and externalized behavior problems (Barber, Stolz, Olsen, & Maughan, 2005; Shek, 2007; Stewart et al., 1998; 1999; Stewart et al., 2000).

Psychological control (PC) refers to parenting that intrudes the self of the child with some manipulative tactics such as verbal restriction, guilt induction, shame, love withdrawal, over demanding and comparison. Intrusive tactics especially have a detrimental effect on adolescents since the autonomy development becomes prominent in this period. Adjustment problems such as low self-reliance, low self-esteem, depression, rebellion and aggression have been predicted by psychological control in many cultures (Bronstein, 1994; Barber, 1999; 2001; Garber et al., 1997; Shek, 2007; Shulman, Collins, & Dital, 1993). Internalized adjustment problems in children and adolescents were primarily related to psychological control, especially in girls (Rogers, Buchanan, & Winchell, 2003). In some studies, boys and girls perceived the same amount of PC from their mothers and fathers (Shek, 2007), but in some other studies, boys perceived more PC from their fathers but not from their mothers (Rogers et al., 2003).

Barber (1996) developed his classical youth self report-psychological control scale using the theoretical conceptualizations of psychological control and some items from Schaefer (1965). Conceptually, items in this scale represent some sub-dimensions of PC such as constraining verbal dimensions, invalidating feelings, personal attack on child, love withdrawal, guilt induction and erratic emotional behaviors. However, the final version of the scale was appeared as a single dimensional scale (Barber, 1996). This scale has been used commonly as a PC index in the literature. Recently, some researchers (Barber Olsen, Hunter, Schluterman, McNeely, & Bose 2007; Osen, McNeely, & Bose, 2008) tried to refine the conceptualization and measurement of psychological control. Adolescents between 14-17 ages in different cultures such as Costa Rica, South Africa, and Thailand were interviewed to create culturally relevant items. At the end of this process, a new 8-item scale was developed. This cross cultural item set together with classical items (Barber, 1996) were administered to the adolescents from the same cultures expecting to differentiate the conceptual sub-dimensions of PC. However, the analyses did not reveal sub-dimensions of psychological control, but instead a clear separation was found between old and newly developed item sets with satisfactory reliabilities. Moreover, cross cultural items explained unique variance above and beyond the classical items in predicting internalizing and externalizing problems. Barber et al. (2008) interpreted this new index as the essence of psychological control and named it "parental disrespect".

Although parental control has been investigated in two dimensions as behavioral and psychological control in the literature, it has not been closely examined in Turkey. There are a few studies examining the behavioral dimension of parental control (Sümer & Güngör, 1999;

Yılmaz, 2001), but as far as is known psychological control has not been measured with any scale yet in Turkey. Research displays the psychological control as an important parenting dimension related to interparental conflict (Krishnakumar, Buehler, & Barber, 2003), some personality characteristics of parents (Soenens et al., 2005; Soenens et al., 2008) and parenting dimensions such as support and behavioral control. Moreover, PC is a strong predictor of adjustment outcomes (especially for internalizing problems) of children and adolescents (Barber, Bean, & Erickson, 2002).

In this study, Turkish adaptation of psychological control measures (old and newly developed items) was achieved. The reliability of PC scale was tested with internal consistency (Cronbach's alpha), and validity was tested with construct and convergent/discriminant validities. Exploratory Factor Analysis was used for construct validity of PCS. Convergent and discriminant validities were tested via the correlations of PC with some parenting dimensions and some adjustment problems of adolescents.

Method

Participants

This study was a part of a previously mentioned research project that examined socialization in adolescence period. Participants were composed of 885 adolescents (483 female, 402 male) who were in the 7th to 10th grades at four primary and five high schools. The questionnaire forms that were not filled correctly and had missing items were discarded, and outlier analysis was applied, then the sample size reduced to 777 (427 female, 350 male). The age range of adolescents was between 11.9 and 18.3, and average age was 14.9 ($SD = 1.47$). When the education levels of the parents were evaluated on an 8-point scale (1=illiterate and 8 = PhD degree), the mothers' average education level was found 3.53 ($SD = 1.44$) (secondary school graduate or high school dropout), and the fathers' average education level was 4.26 ($SD = 1.53$) (high school graduate or college dropout). Mothers perceived themselves at lower (4.1%), lower middle (7.7%), middle (44.3%), upper middle (9.9%) and upper (9.5%) socioeconomic status.

Instruments

Psychological Control Scale. The 8-item classical psychological control index (PCS-YSR) developed by Barber (1996) and cross-culturally-developed 8 new items were taken together in this study to measure the construct. The same combination of scales was used in a comprehensive cross cultural study (Barber et al., 2007 & 2008). Reported Cronbach's alpha reliabilities of classical PC scale were ranged between .73-.78 for

mothers and .74-.78 for fathers. Internal consistencies of cross-cultural items were changed between .83-.88 and .83-.90 for mothers and fathers, respectively.

Adolescent Family Process Measure AFP (Vazsonyi, Hibbert, & Snider, 2003). Parental monitoring and support subscales were used in this study. The participants rated the items for both mother and father. A sample item was "My mother/father gives me the right amount of affection." Responses were scored on a 5-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). In the current study, Cronbach's alpha of the support subscale was .60 for maternal report and .64 for paternal report. Cronbach's alpha of the monitoring subscale was .74 for maternal report and .85 for paternal report. Higher scores represent higher support and monitoring.

Loneliness Measures: Loneliness and Social Dissatisfaction Scale (LSDS). The scale was designed by Asher, Hymel, and Renshaw (1984) and revised by Asher and Wheeler (1985) to place greater emphasis on the school settings. The questionnaire consists of 24 items (e.g. "I'm lonely") rated on a five-point scale (1 = that's not at all true for me and 5 = that's always true for me). Higher scores indicate greater loneliness. Turkish adaptation of original scale was made by Tarhan (1996). In the current study, Cronbach's alpha was .87 and the scale was administered to primary school adolescent group.

UCLA Loneliness Scale (Russell, Peplau, & Ferguson, 1980). The questionnaire consists of 20 items (e.g. "How often do you feel you lack companionship?") rated on a four-point scale (1 = never and 4 = often). Higher scores indicate greater loneliness. Turkish adaptation of original scale was made by Demir (1989). In the current study, Cronbach's alpha was .88 and the scale was used for high school adolescents.

The Peer Bullying Scale. It was developed by Pekel (2004) on the basis of "The Peer Victimization Scale" developed by Mynard and Joseph (2000), and its Turkish adaptation was made by Gültekin (2003). The scale is a 3-point Likert type scale (1 = never and 3 = more than once). The Cronbach's alpha was .94 for the whole scale (Pekel, 2004). In this study, 11-item short version of the scale that consisted of terror (2 items), overt bullying (3 items) and teasing (3 items) subscales was used, and Cronbach's alpha was .82.

Rosenberg's Self-Esteem Scale (Rosenberg, 1965). The 10-item self esteem scale (e.g., "In general I am happy with myself") is rated on a 5-point scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). Turkish adaptation of original scale was made by Çuhadaroğlu (1985), and Cronbach's alpha was reported to be .71. In the current study, Cronbach's alpha was .83.

Parental Authority Questionnaire. Originally developed by Buri (1991) and revised by Reitman, Rhode,

Hupp, and Altobello (2002). The 30-item 5-point Likert type (1 = completely disagree and 5 = completely agree) questionnaire was used to assess perceived authoritative, authoritarian and permissive styles with higher scores representing higher parenting. Internal consistency of the original questionnaire was ranged between .74 and .87. Cronbach's alpha coefficients of subscales were .83, .81 and .56 for authoritative, authoritarian and permissive styles, respectively.

Procedure

As a part of the project's questionnaire pamphlet, the research scales were administered to the students during class time in two or three sessions. The students were informed about the project and instructed on how to fill out the questionnaires. They were informed that anonymity would be preserved, and the participation was voluntary. Informed consent was obtained from adolescents' parents.

Results

Translation Procedure and Content Validity

Two sets of items were translated to Turkish by a group of researchers. The translation was checked by four independent bilingual experts in developmental psychology. Opinions and feedbacks from experts were evaluated, and the items which best represented the original sets were decided. A group of 9 students from secondary school filled and evaluated the understandability of the scale, and then research group decided final form of the items.

Construct Validity (Factor Analysis)

A principal component analysis was performed separately with direct oblimin rotation on 16 items of PC scales which adolescent reported for mother and father. Two factors were extracted for both mother and father according to Kaiser Criterion with eigenvalues over 1. The eigenvalues were 5.84 and 1.56 for mother, and 6.50 and 1.62 for father. Two factor solutions revealed 46.24% and 50.82% of the total variance for mother and father, respectively. The two factor solution was very similar to the findings of Barber et al. (2007; 2008). The first factor included the cross-cultural items predominantly and was named as "parental disrespect (PD)" as it was in the study of Barber et al. (2008). This factor accounted for 36.50% and 40.66% of the total variance for mother and father, respectively. Most of the classical PC items were clustered under the second factor and named as psychological control (PC) in this study. It accounted 9.74% and 10.16 % of the total variance. These two factors were positively and highly correlated, and the correlation coefficients were .60 for mother and .63 for

father. Although these parental psychological control and disrespect dimensions are highly inter-correlated, they have unique predictions of bullying, loneliness and self esteem.

Discriminant and Convergent Validities

Mother and father psychological control and disrespect factors were negatively related to the perceived maternal and paternal support and monitoring. Authoritative parenting was also negatively correlated with psychological control and disrespect dimensions. However, as expected, both of the factors was positively correlated with authoritarian parenting, adolescent's loneliness and bullying but positively correlated with adolescent's self esteem.

Reliability (Internal Consistency)

Internal consistencies were indexed by Cronbach's alpha for mother and father forms. The coefficients of parental disrespect and psychological control dimensions were found .85_M, .89_F and .77_M, .79_F, respectively.

Gender Differences

ANOVA results revealed that boys perceived more maternal and paternal disrespect than girls. Perceived maternal psychological control did not change according to gender; however, boys perceived more psychological control from their fathers.

Discussion

Theoretically developed classical psychological control and newly developed culturally-relevant item sets were administered together to the adolescent sample in order to clarify the structure of psychological control. Our results revealed very similar two factor structures with the cross-cultural data (Barber et al., 2007; 2008). Both factors have robust psychometric properties (reliability of the PD exceeded that of the PC), unique prediction of self esteem, bullying and loneliness although they are highly related with each other. However, parental disrespect dimension explains unique variance above and beyond the PC dimension. All the variance that PC explains in self esteem and loneliness is also explained by parental disrespect, but the reverse is not found.

Parental disrespect and classical PC dimensions are associated with adolescent's outcomes, parental monitoring, support, authoritative, and authoritarianism in the expected directions. Barber et al. (2008) stated that "...there has not been empirical validation that the scale actually assess conceptual sub-dimensions" (constraining verbal expressions, invalidating feelings, personal attacks, love withdrawal, guilt induction and erratic emotional behavior) of psychological control."

Parental disrespect items mostly exhibit violation of self and interpersonal boundaries, but classical PC scale still reflects some manipulative and restrictive control tactics. Barber et al. (2008) indicated that cross culturally verified “parental disrespect” dimension looks as if the essence of psychological control is similar to parental rejection, which is open to further investigation. Psychological control seems a multidimensional construct, and recently some new dimensions such as dependency and achievement-oriented psychological

control have been identified and examined (Soenens, Vansteenkiste, & Luyen, 2010).

In conclusion, the results of this study implied that both classical and “parental disrespect” dimensions of psychological control can be used as reliable and valid measures of the construct. Although, psychologically controlling parenting generated negative effects at any given age, this medium is more proper for adolescent samples since many of the items are developmentally sensitive in their meaning.